

De eerste geheime tuinbezoekers onthuld met Project Wildcamera Rotterdam

Niels Godijn [ecoloog, Bureau Stadsnatuur; godijn@bureaustadsnatuur.nl]

Dieren als tuinbezoekers worden over het algemeen zeer gewaardeerd. Een mezenkast, een pindasnoer en een vlinderstruik zorgen voor de nodige aantrekkingskracht op vogels en vlinders. Door jaarlijkse activiteiten als de tuinvogeltelling, de tuinvlindertelling en zelfs de tuinspinnentelling zijn we veel te weten gekomen over dieren die gebruik maken van onze directe omgeving. Maar ongemerkt hebben we meer tuinbezoekers dan we zelf denken. Door hun teruggetrokken en veelal nachtelijke leefwijze worden zoogdieren maar zelden waargenomen. We weten dus maar weinig over onze harige tuinbezoekers. Daarvoor moeten we een stapje verder gaan: Project Wildcamera. Momenteel wordt dit project in Rotterdam uitgevoerd door Bureau Stadsnatuur. Een jaar lang reizen acht wildcamera's door de hele stad, om de geheime bezoekers van achtertuinen vast te leggen.

Zoogdieren

Weinig gemeenten zijn zo ecologisch divers en afwisselend als Rotterdam. Dit geldt ook voor de zoogdierfauna. Binnen de gemeentegrenzen zijn in totaal 45 verschillende soorten vastgesteld

(Van de Poel *et al.* 2015). Ook als we de vleermuizen en zeezoogdieren buiten beschouwing laten zijn het nog altijd zo'n twintig soorten. Van veel zoogdieren is in de loop der jaren een goed beeld verkregen van het verspreidingsgebied en hun voorkomen in het urbane milieu van Rotterdam (De Baerdemaeker *et al.* 2016). Een substantieel deel van de gegevens zijn verzameld door vrijwilligers zoals bij het project Natuur in Kaart of met *Hopping Detectors* waarbij bewoners tijdelijk hun tuin beschikbaar stelden voor een vleermuisdetector. Dankzij deze vorm van *citizen science* en het grote aantal betrokkenen wisten we een hoge dekingsgraad te realiseren waardoor bijvoorbeeld over de opmars van de vos (*Vulpes vulpes*) als stadsbewoner nauwkeurig gerapporteerd kon worden (De Zwarte *et al.* 2011).

Techniek

Nieuwe technieken geven ons de kans om op geheel andere wijze naar een gebied te kijken - in dit geval door het gebruik van een wildcamera. Dat is een foto toestel met een bewegingssensor waarmee alles wat de lens passeert automatisch wordt vastgelegd. Tevens is de

camera voorzien van infraroodlicht zodat ook nachtelijke opnamen mogelijk zijn. Deze techniek wordt nu gebruikt in Project Wildcamera. Hiervoor is Bureau Stadsnatuur de samenwerking aangegaan met de Zoogdierverseniging, Wageningen University & Research, Natuurpunt en Silvavir. Het project wordt ook in andere steden uitgevoerd en probeert het voorkomen van zoogdieren in het stedelijk gebied van heel Nederland in beeld te krijgen. Er wordt hierbij uitsluitend gekeken naar het voorkomen van grondgebonden zoogdieren in particuliere tuinen. Het aandeel van Bureau Stadsnatuur beperkt zich tot het grondgebied van gemeente Rotterdam.

Sardines

Onder begeleiding van vier sleutelvrijwilligers reizen acht wildcamera's een jaar lang door de gemeente. Uiteindelijk zullen tachtig tuinen elk een maand worden gemonitord, variërend van grotendeels betegelde tuinen in Pendrecht tot halve landgoederen in Hillegersberg, en van de zanderige duinen bij Hoek van Holland tot de veengronden van Nesselande. Alle tuinen worden op dezelfde wijze onderzocht. Eén van de vrijwilligers plaatst een

▲ De huiskat is het meest voorkomende roofdier in de Rotterdamse tuinen. (Project Wildcamera Rotterdam)

▲ Het konijn is een Rotterdamse zoogdier dat wat vaker overdag actief is. (Joost de Kurver)

wildcamera bij een nieuwsgierige tuineigenaar. Het liefst in een rustig hoekje van de tuin. Twee meter van de camera wordt een geperforeerd blik sardines geplaatst dat dient als geurstation. Deze opstelling blijft vervolgens een maand onaangeroerd staan. In die periode worden gemiddeld 5.000 foto's gemaakt. Na afloop haalt de vrijwilliger de camera weer op en worden de beelden gezamenlijk met de bewoners bekeken. Het enthousiasme is groot op het moment dat er een onbekende tuinbezoeker in beeld verschijnt. Door het fijnmazige mozaïek van uiteenlopende tuinontwerpen, van bestrate tegeltuinen tot dichtgegroeide oerwouden, valt er voor veel dieren altijd wel iets bijeen te scharrelen. We weten al dat de egel (*Erinaceus europaeus*) een bekend tuinzoogdier is. Eveneens geregeld waargenomen, maar aanzienlijk minder populair, zijn muizen zoals de bosmuis (*Apodemus sylvaticus*) en de huisspitsmuis (*Crocidura russula*). Maar zijn er ook andere zoogdieren die in onze tuinen leven zonder dat we het doorhebben? En zijn er verschillen in tuindierfauna tussen deelgemeenten, wijken, straten, groene tuinen en verharde tuinen?

Analyse

Hoewel de verzamelde gegevens nog niet diepgaand geanalyseerd zijn, is er toch al een aantal interessante bevindingen te melden. Zo blijken vossen in Hoek van Holland regelmatige tuinbezoekers en is de steenmarter nog altijd aanwezig op Zuid (cf. Moeliker *et al.* 2014; zie kader). Ook egel, konijn (*Oryctolagus cuniculus*) en haas (*Lepus europaeus*) maken geregeld een rondje door de tuin. Waar veel deelnemers met name van opkijken is het flinke aantal onbekende huiskatten (*Felis catus*) dat door hun tuin zwerft. Uit onderzoek van Woods *et al.* (2003) en Baker *et al.* (2008) bleek al eerder dat de huiskat veruit het algemeenste roofdier in het stedelijk gebied van het Verenigd Koninkrijk is. De tijd zal leren of dit ook in Rotterdam het geval zal zijn.

▲ In Hoek van Holland is de vos een geregelde tuinbezoeker. (Joost de Kurver)

Aanmelden

Komend winterseizoen wordt nog stug doorgewerkt met het verzamelen van data. We hebben voldoende tuinen beschikbaar, maar willen ook Rotterdamse Straatgraslezers een kans geven mee te doen. Bent u benieuwd naar het leven in uw tuin? Stuur dan een email naar ondergetekende. Uit de inzendingen worden vier gelukkige winnaars getrokken. Na afloop van het veldwerk worden de resultaten geanalyseerd en zullen we hierover nader publiceren. Wordt vervolgd dus. ◀

Literatuur

- Baerdemaeker, A. de, M. Grutters, W. Moerland, G. Bakker, R. Andeweg & N. de Zwarte, 2016 - Weten wat er leeft in stad en haven: stadsecologie in Rotterdam - *De Levende Natuur* 117(4): 145-150
- Baker, P.J., Molony, S.E. Stone, E. Cuthill, I.C. & Harris, S. 2008 - Cats about town: is predation by free-ranging pet cats *Felis catus* likely to affect urban bird populations? - *Ibis* 150(1): 86-99
- Moeliker, K., A. de Baerdemaeker & E.J.O. Kompanje. 2014 - Steenmarters op Zuid: van road pizzas tot vaste bewoners? - *Straatgras* 26(3): 47-48
- Poel, J.L. van de, A. de Baerdemaeker, G. Bakker, W. Moerland, & N. de Zwarte. 2015 - Rotterdam - pp 155-178 in: Kelcey, J.G. (Ed.) - *Vertebrates and Invertebrates of European Cities: Selected Non-Avian Fauna (Part I Vertebrates)* - Springer-Verlag, New York
- Woods, M., R.A. McDonald & S. Harris. 2003 - Predation of wildlife by domestic cats *Felis catus* in Great Britain - *Mammal Review* 33(2): 174-188
- Zwarte, N. de, A. de Baerdemaeker & S. Jaarsma. 2011 - Vossen in Rotterdam - literatuurstudie: ecologie, voorkomen en verspreiding in de stad - bSR-rapport 176 - Bureau Stadsnatuur, Rotterdam

Steenmarters van Zuid – een update

André de Baerdemaeker & Niels Godijn

In 2014 werd in Straatgras 26-3 melding gemaakt van de vestiging van de steenmarter in Rotterdam. Op basis van enkele road kills en een wildcamera kon worden vastgesteld dat dit spraakmakende roofdier in Rotterdam-Zuid vaste grond onder de voeten leek te hebben. Sindsdien is dat beeld verder bevestigd. In de afgelopen twee jaar werden nog meer dode marters gevonden in de omgeving van het Zuiderpark, maar ook in Pernis, Poortugaal en Rotterdam-IJsselmonde.

Het eerste voor Rotterdam bevestigde vrouwtje werd in mei 2016 door enkele koks levend gevangen in de keuken van sportcomplex Ahoy. Dit dier werd later door Vogelklas Karel Schot losgelaten in het Zuiderpark. Een ander levend gevangen dier stierf en werd opgenomen in de collectie van Het Natuurhistorisch. Daarnaast heeft het gebruik van wildcamera's flink wat meldingen opgeleverd. Onder meer in de Kasteelgaarde Rhoo, Park de Twee Heuvels en in Pendrecht. Het beeld dat eerder werd geschetst is nu dus bevestigd: de Rotterdamse steenmarters leven op Zuid. In het Rotterdam van boven de Nieuwe Maas zijn ze - de inspanningen van de vrijwilligers van Project Wildcamera ten spijt - nog niet gesignaleerd. Maar dit is slechts een kwestie van tijd: in 2016 werd in Schiedam een dood mannetje van de weg geschrapt. Ze komen eraan.

▲ De steenmarter die levend in het Ahoy werd gevangen is het eerste vrouwtje van Rotterdam. (André de Baerdemaeker)

▲ Ook in Pendrecht is de steenmarter nu vastgelegd. (Ferry van Jaarsveld)